

**Силабус курсу
«ФОРТЕПІАНО (загальне)»**

**Освітній ступінь “Бакалавр”
Спеціальність 025 “Музичне мистецтво”
Освітньо-професійна програма
“Інструментальне виконавство (за видами)”
Роки навчання: I, II, III, IV
Семестри: II, III, IV, V, VI, VII, VIII
Кількість кредитів: 7
Мова викладання: українська**

Керівник курсу ВБ 49 «ФОРТЕПІАНО (загальне)»

Шаталова Галина Валеріївна

викладач кафедри «Інструментальне виконавство (за видами)»

Контактна інформація: shatalovah@gmail.com

Прореквізити та постреквізити дисципліни

• Прореквізити дисципліни:

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Фортепіано (загальне)» є опанування навчальною дисципліною освітньої програми : ОК 10 Теорія музики

• Постреквізити дисципліни: ОК 12 Гармонія, Ок 23 Методико-виконавський аналіз педрепертуару.

Призначення дисципліни

Дисципліна «Фортепіано (загальне)» належить до циклу дисциплін вільного вибору студента, циклу професійної підготовки кафедри «Інструментальне виконавство (за видами)» дисциплін спеціальної підготовки й призначена сформувати у студентів практичне оволодіння технічними й художніми можливостями інструмента; формування широкого світогляду на матеріалі музичних творів різних історичних епох,

жанрів і стилів; розвиток навичок раціональних прийомів читання творів з аркушу.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Фортепіано (загальне)» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей: ЗК 2, 8, 9. СК 3, 4, 6, 9, 11, 13.

ЗК 2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 8 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

СК 3 Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК 4 Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК 6 Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК 9 Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК 11 Здатність оперувати професійною термінологією.

СК 13 Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

Мета навчальної дисципліни «Фортепіано (загальне)» - підвищити рівень інструментально-виконавської компетентності студента.

Розвиток технічної оснащеності та виразних засобів в процесі гри.

Сформуванню індивідуальний підхід студента до виконуваної програми, що має виражатися у розкритті його творчого потенціалу та створенні власної інтерпретаційної версії творів.

Отримати практичний досвід фортепіанного виконавства.

Оволодіти методами роботи над музичним твором та їх реалізації у вивченні програми.

Розширити знання фортепіанного репертуару.

Організація самостійної роботи студента, залучаючи його до інтелектуальної автономності, творчої ініціативи, систематизації нових знань з орієнтацією на міждисциплінарні зв'язки, пошуку додаткових джерел інформації для поглибленого вивчення предмету та збагачення музичного слухового досвіду.

Зміст і структура курсу

ТЕМА	Кількість годин					
	Денна форма			Заочна форма		
	всього	індивідуальні	самостійні	всього	індивідуальні	самостійні
І рік навчання						
Змістовний модуль 1: Формування та розвиток базових технічних прийомів та навичок фортепіанної гри на матеріалі сольних творів.						
Т.1 Робота над етюдом. а) Постановка піаністичного апарату. б) Засвоєння п'ятипальцевої позиції як аплікатурної формули. в) Особливості виконання різних видів техніки (гамоподібних пасажів, арпеджіо, акордів, стрибків). г) Координація та незалежність рухів правої та лівої руки під час гри.	9	5	4	9	1	8
Тема 2. Робота над твором великої форми. а) Жанрові та стильові особливості творів великої форми. Аналіз форми, тематизму та гармонічних співвідношень частин. б) Аналіз виконавських складностей у творах віденських класиків.	11	6	5	10	1	9

<p>в) Точність у виконанні всіх штрихів, динамічних відтінків, ритму, темпових змін, звуковидобуванні, редакторських позначень. Все це відіграє вирішальну роль при відтворюванні текстів класичного періоду.</p> <p>г) Проблема динамічного розвитку тематизму та співвідношення частин у побудові цілісної форми.</p> <p>д) Метро-ритмічна рівність у виконанні різного тематичного матеріалу.</p>						
<p>Тема 3. Робота над п'єсою.</p> <p>а) Вільність піаністичного апарату та незалежність окремих пальців.</p> <p>б) Економне та раціональне використання рухів під час гри.</p> <p>в) Виховання почуття темпоритму.</p> <p>г) Взаємозв'язок всіх технічних компонентів для досягнення конкретного звукового результату.</p>	10	5	5	9	1	8
Разом:	30	16	14	28	3	25
II рік навчання						
Змістовний модуль 2: Теоретичний та виконавський аналіз творів.						
<p>Тема 1. Робота над етюдом.</p> <p>а) Види фортепіанної техніки та складності їх виконання.</p> <p>б) Проблеми підкладання першого пальця під час зміни позиції руки в гамоподібних пасажах.</p> <p>в) Звукова рівність виконання та правильна організація ігрового апарату.</p> <p>г) Роль супроводу, який виконує диригентську функцію у створенні правильного руху та характеру виконання.</p> <p>д) Методи роботи над різними видами технічних завдань.</p>	9	5	4	9	1	8
<p>Тема 2. Робота над поліфонічним твором.</p> <p>а) Диференціація та рівноправність виконання різних голосів у поліфонії.</p>	11	6	5	11	2	9

<p>б) Баланс звучання та артикуляція двох голосів в одній руці у трьохголосній поліфонії.</p> <p>в) Звукова та тембральна рівність кожного окремого голосу, особливо коли голос переходить з однієї руки в іншу.</p> <p>г) Одночасне поєднання різних штрихів (legato, non legato, staccato, tenuto) у різних поліфонічних лініях.</p>						
<p>Тема 3. Робота над п'єсою.</p> <p>а) Жанрова та програмна направленість твору. Аналіз будови, характеру тематизму, образної сфери.</p> <p>б) Аналіз фактури та особливостей її виконання. Гармонічний та мелодичний аналіз твору.</p> <p>в) Розвиток образного мислення у ході заглиблення у суть художнього змісту твору.</p> <p>г) Формування емоційного відношення до виконуваної музики, спираючись на її сприйняття.</p> <p>д) Подолання виконавських труднощів підпорядкувати розкриттю художньо-образного змісту твору.</p>	10	5	5	10	2	8
Разом	30	16	14	30	5	25
II рік навчання						
Змістовний модуль 3: Володіння та доцільне застосування засобів музичної виразності у різножанрових творах						
<p>Тема 1. Робота над етюдом.</p> <p>а) Метроритмічна організація та слуховий контроль власного виконання.</p> <p>б) Визначення гармонічної будови музичного тексту та об'єднування у логічні блоки для кращого засвоєння матеріалу.</p> <p>в) Проблеми інтонування мелодичних ліній інструктивного характеру.</p> <p>г) Вибір зручного темпу для досягнення максимально осмисленого виконання.</p>	9	5	4	9	1	8
<p>Тема 2. Робота над твором великої форми.</p> <p>а) Аналіз, будова твору великої форми</p>	11	6	5	11	2	9

б) Виявлення технічних складнощів в) Музична драматургія твору великої форми г) робота над технікою, артикуляцією, динамікою, над звуком, педаллю д) Фразування е) Опрацювання мелізматики						
Тема 3. Робота над п'єсою. а) Робота над звуком у кантиленних творах: процес м'якого звуковидобування, подолання згасання звуку через створення протяжної цілісної мелодії, пластичність руки. б) Звуковий баланс між усіма елементами фактури. в) Проблеми педалізації у романтичних творах. г) Агогічні темпоритмічні відхилення та відчуття часу при виконанні твору.	10	5	5	10	2	8
Разом:	30	16	14	30	5	25

III рік навчання

Змістовний модуль 4: Розкриття художнього змісту твору та створення власної інтерпретаційної версії виконуваної програми.

Змістовний модуль 4:	9	5	4	9	1	8
Тема 1. Робота над етюдом. а) Аплікатурні принципи та закономірності б) Розподіл ваги рук. в) Звукова рівність виконання та правильна організація ігрового апарату. г) Координація піаністичного апарату. д) Методи роботи над різними видами технічних завдань.						
Тема 2. Робота над поліфонічним твором. а) Інтонація та артикуляція як основні засоби музичної виразності у поліфонії. б) Несиметричність динамічного розвитку різних поліфонічних голосів, що звучать одночасно. в) Робота над аплікатурними принципами, що сприяють зв'язній грі без надмірного	11	6	5	11	2	9

використання педалі у поліфонічній фактурі. г) Грамотна розшифровка мелізмів та органічне поєднання зі звуками основної мелодичної лінії.						
Тема 3. Робота над п'єсою. а) Аналіз фактури та особливостей її виконання. Гармонічний та мелодичний аналіз твору. б) формування навичок співставлення й поєднання силових (динамічних) рівнів, акцентів різного характеру й сили, поступових нюансів (посилення, послаблення), різної рельєфності; в) формування досвіду художньої активності студента, постійного пошуку творчих рішень у створенні виконавських концепцій музичних творів минулого і сучасності г) Подолання виконавських труднощів підпорядкувати розкриттю художньо-образного змісту твору.	10	5	5	10	2	8
Разом:	30	16	14	30	5	25
III рік навчання						
Змістовний модуль 5: Свобода виконавського апарату						
Тема 1. Робота над інструктивним етюдом. а) Удосконалення технічних навичок б) Аплікатурні формули. Координації рук. в) Звукова рівність виконання та правильна організація ігрового апарату. д) Методи роботи над різними видами технічних завдань.	9	5	4	9	1	8
Тема 2. Робота над твором великої форми. а) Композиційна структура творів б) Набуття навичок лаконічної гри в) Точність у виконанні всіх штрихів, динамічних відтінків, ритму, темпових змін, звуковидобуванні, редакторських позначень. Все це відіграє вирішальну роль при відтворюванні текстів класичного періоду.	11	6	5	11	2	9

г) Мелізматика. д) Метро-ритм. е) Прищеплення культури педалі при виконанні сонати старовинної сонатної форми.						
Тема 3. Робота над п'єсою. а) Жанрова та програмна направленість твору. Аналіз будови, характеру тематизму, образної сфери. б) Аналіз фактури та особливостей її виконання. Гармонічний та мелодичний аналіз твору. в) Розвиток тембрального уявлення, колористичних можливостей фактури при виконанні творів середньої форми. г) Поняття термінів «глибокий звук», «легкий звук», «густий звук», «прозорий звук», «жорсткий звук». д) Подолання виконавських труднощів підпорядкувати розкриттю художньо-образного змісту твору.	10	5	5	10	2	8
	30	16	14	30	5	25

IV рік навчання

Змістовний модуль 6: Володіння та доцільне застосування засобів музичної виразності у різножанрових творах.

Тема 1. Робота над етюдом. а) Удосконалення технічних навичок б) Апліктура, координації рук, свобода піаністичного апарату в) г) Єдність технічних та художніх аспектів виконання д) Формування виконавської надійності.	9	5	4	9	1	8
Тема 2. Робота над поліфонічним твором. а) Робота над вдосконаленням артикуляційних навичок б) в) Аналіз поліфонічної фактури г) Формування навички застосування системи уявлень і понять, що відображають специфічні закономірності поліфонічного викладення й розвитку	11	6	5	11	2	9

д) Комплексне використання літературно-художніх, асоціативно-образних прийомів, що активізують поліфонічне мислення.						
Тема 3. Робота над п'єсою. а) Аналіз фактури та особливостей її виконання. Гармонічний та мелодичний аналіз твору. б) удосконалення набутих виконавських навичок за попередні семестри в) єдність форми г) усвідомлення художньої природи й особливостей музичного матеріалу, його цілісне сприйняття на основі оперування музично-слухових уявлень д) максимальна зосередженість на звучанні і свободі апарату.	10	5	5	10	2	8
	30	16	14	30	5	25

IV рік навчання

Змістовний модуль 7: Розкриття художнього змісту твору та створення власної інтерпретаційної версії виконуваної програми. (Екзамен)

Тема 1. Робота над етюдом. а) Визначення художнього змісту твору та способи вираження його під час виконання. б) Постановка основних виконавських завдань та методи їх вирішення. в) Охоплення твору в цілому, намічаючи важливі та кульмінаційні точки розвитку. г) Пошук власної переконливої інтерпретації твору.	9	5	4	10	1	9
Тема 2. Робота над твором великої форми. а) Шляхи об'єднання різного тематизму та його розвитку в одну цілісну драматургічну концепцію твору. б) Створення яскравих контрастних образів за допомогою музичних виразних засобів. в) Збагачення слухового досвіду завдяки прослуховуванню виконуваного твору іншими виконавцями, намагаючись	11	6	5	11	2	9

критично осмислити та створити власний підхід. г) Розкриття творчого потенціалу в ході виконання.						
Тема 3. Робота над п'єсою. а) Виявити стильові та жанрові особливості твору та визначити своєрідність композиторського задуму. б) Визначення головної ідеї твору. в) Знайти специфічні засоби музичної виразності, що будуть розкривати художній зміст твору. г) Особистісний підхід до вираження емоційної складової виконання.	10	5	5	11	2	9
	30	16	14	32	5	27
Всього	Денне відділення			Заочне відділення		
За планом	210	112	98	210	33	177

Політика навчальної дисципліни

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: іспит або диф. залік, виконання сольної програми у формі концертного виступу. Формами контролю знань студентів є поточний; підсумковий модульний; семестровий підсумковий (залік/екзамен).

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС –А, В, С, D, E, FX, F).

Поточний контроль передбачає оцінювання теоретичної підготовки із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на індивідуальних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань.

Політика оцінювання: Максимальна кількість балів з дисципліни «Фах (фортепіано)» за семестр – 100 балів. Поточний контроль проводиться

кожен урок впродовж кожного семестру й оцінюється від 1 до 5 балів¹. За кожен тему студент може бути оцінений 5 разів. Максимальний бал поточного контролю становить 75 балів².

За особливу творчу активність нараховуються додаткові бали. За прогул або невідповідні домашні завдання кількість балів знижується :

Підсумковий модульний (семестровий) контроль знань студентів

Підсумковий модульний контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів вищої освіти за період навчання. Підсумковий модульний (семестровий) контроль знань студентів здійснюється через проведення слухання концертного виступу студентів.

Семестрова оцінка виставляється за умови виконання студентом усіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни та визначається як сума балів, отриманих при здійсненні поточного і підсумкового контролю.

Студент, який набрав кількість балів, що порівнюється до оцінки «високий рівень» (відмінно) та активно брав участь в концертах або став переможцем конкурсу, вивчив програму в обсязі семестру може бути звільнений від складання диференційованого заліку.

Підсумковий модульний контроль оцінюється від 1-25 балів³:

Політика перескладання. Перескладання змістовного модуля здійснюється за бажанням студента один раз за курс вивчення дисципліни з дозволу керівника курсу та дозволу навчальної частини за наявності поважних причин.

¹ Дивитись таблицю «Критерії оцінювання для поточного контролю за п'ятибальною системою» робочої програми ОК 18 «Фортепіано (загальне)».

² Дивитись таблиці «Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти по-семестрово» робочої програми ОК 18 «Фортепіано (загальне)».

³ Дивитись таблиці «Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти по-семестрово» робочої програми ОК 18 «Фортепіано (загальне)».

Оцінюється як підсумковий контроль. Загальний підсумок за семестр при перескладанні визначається шляхом додавання балів за поточний контроль та балів за перескладання.

Політика відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За особливу творчу активність нараховуються додаткові бали. За прогул або непідготовлені домашні завдання кількість балів знижується⁴.

Рекомендована література

1. Альбом юного піаніста [ноти] : музичні твори, інструментальні / Упоряд. С. О. Лещук, О. А. Колесник. Вінниця : Нова Книга, 2009. 107 с.
2. Гаркуша Л.І., Економова О.С. Формування професійних навичок і вмінь студентів на заняттях з основного музичного інструмента (фортепіано) : навчально-методичний посібник. К.:Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. с100
3. Лісовий В.А., Мельничук Я.М., Бойчук І.І. Основний музичний інструмент фортепіано. Навчально-методичний посібник. Чернівці: Рута, 2007. 69 с.
4. Музичний інструмент. Фортепіано: методичні рекомендації і програмні вимоги для викладачів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів щодо диференційованого підходу до навчання дітей, які володіють обмеженими музичними задатками / укл. М. Й. Мельник. Вінниця : НОВА КНИГА, 2005. 20 с.
5. Польська І. Проблеми жанрової типології фортепіанного виконавства. Культура України. Мистецтвознавство. Х.,2000. Вип. 6. С. 171-180.

⁴ Дивитись таблицю «Підсумковий модульний контроль від 1-25 балів». Робоча програма ОК 18 «Фортепіано (загальне)».

6. Рябуха Н. Українська фортепіанна мініатюра як об'єкт виконавської інтерпретації. Х. : Бровін О. В., 2010. 258 с.
7. Скуратовський В. Альбом для дітей. Фортепіано. Педагогічний репертуар мистецької школи. Київ : Мелосвіт, 2018. 28 с.
8. Смородський В.І. Розвиток стильового слуху учнів на основі жанрового підходу. Науковий часопис Національного педагогічного ун-ту імені М.П.Драгоманова. Серія No 14: Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. Вип. 17 (22). С. 129-132.
9. Таран І.М. Методичні засади подолання ритмічних труднощів у фортепіанних творах. Збірка матеріалів наукової конференції. Рубрика: Соціум, наука, культура, мистецтво. Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2012. С.290-291.
10. Фоміна Т. М. Стильові принципи фортепіанного виконання і можливості індивідуальної виконавської інтерпретації. Одеса: Астропринт, 2014. 136 с.

14. Хочу грати на роялі / авт.-упоряд. Н. Гриднєва ; авт. текстів М. Храпачова ; худ. К. Лавро. Київ : Музична Україна, 2012. 198 с
15. Цепух І.О. Формування технічної майстерності піаніста. Методичні рекомендації для вищих закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації. Київ 2009: Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв, 60 с.
- Чернявська М. С. Муціо Клементі: "Прогрес фортепіано - імітація оркестру...". Культура України. Мистецтвознавство. Х., 2000. Вип. 6. С. 149-159.
16. Шукайло Л. Альбом фортепіанної музики / упоряд., ред. та коментарі В. Шукайло. Київ : Мелосвіт, 2001. 72 с.

18.Шульгіна В.Д. Українська музична педагогіка: [для студ. вищ. вавч. закл.]. Вид. 2-ге, допов. К.: ДАКККіМ, 2008. 263 с.

Інформаційні ресурси

www.nbuv.gov.ua – веб-сайт Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського (м. Київ)

www.4uth.gov.ua – веб-сайт Державної бібліотеки України для юнацтва

www.chl.kiev.ua – веб-сайт Національної бібліотеки України для дітей

<http://old.dnpb.gov.ua> – веб-сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

<https://parafia.org.ua/mediateka/kompozytory> – українська музика мр3-файл.

Пошук відбувається за прізвищами українських композиторів.

<https://ivankomusic.com/> Сайт українського композитора О.Іванька.